

Vliv Národní soustavy kvalifikací na vzdělávání v České republice

NSK má pro odborné vzdělávání význam strategického východiska. V tomto smyslu propojuje výstupy počátečního a dalšího vzdělávání a přispívá k těsnějšímu provazování vzdělávání s aktuálními potřebami trhu práce – v oblasti počátečního vzdělávání nově zejména v souvislosti s aktualizacemi a budoucími revizemi rámcových vzdělávacích programů, v oblasti dalšího vzdělávání v souvislosti s rekvalifikacemi.

První letošní vydání *Zpravodaje OS* míří na využívání profesních kvalifikací při vytváření školních vzdělávacích programů. Budu rád, když oborové skupiny využijí této příležitosti k šíření povědomí o NSK i o souvisejících výsledcích projektu *Modernizace odborného vzdělávání*.

Matěj Bulant, náměstek ředitele NÚV

NSK v počátečním vzdělávání

Ač opakování jest matkou moudrosti, jak se říká, v případě [Národní soustavy kvalifikací](#) snad není třeba po téměř dvanácti letech platnosti zákona, třinácti stovkách profesních kvalifikací v soustavě, více než dvou stovkách tisíc držitelů osvědčení a síti autorizovaných osob čítající na tisíc subjektů každé pojednání k tématu začínat plným představením jejich původních cílů a všech funkcionalit. Nebudu tedy popisovat význam NSK pro uznávání kompetencí dospělých a pro tzv. další vzdělávání, ale poukážu na rostoucí význam NSK v oblasti počátečního vzdělávání.

Dnes již málokdo pochybuje o tom, že se školství, odborné nevyjímaje, zásadně proměňuje. Že s ohledem na stále se zvyšující tempo změn potřeb pro uplatnění se ve společnosti, kde uplatnění se profesní zásadně ovlivňuje i ostatní oblasti života každého jedince, jsou školy a učitelé nuceni připravovat mladé lidi pro svět, který bude jiný než ten dnešní a který si se stále menší jistotou umíme představit. Co však patrně bude neměnné, jsou základy disciplín a principy, na nichž pak po desetiletí budou dnešní (a příští) mladí stavět. Lépe uspějí ti, kteří se budou schopni přizpůsobovat změnám, učit se novému, specializovat se, ale v případě potřeby (či vlastní jiné motivace) i zásadně měnit své profesní zaměření. Klíčovou vý-

hodou každého jedince tedy bude již ze školy osvojená schopnost a ochota učit se a vědomí, že absolvování školy je sice významným životním milníkem, nikoli však ve smyslu ukončení procesu vzdělávání. Abychom pomohli občanům (ale i vzdělavatelům) se v tomto složitém světě orientovat, musíme mít na národní úrovni nejen vybudovány mechanismy podpory vzdělávání dospělých (např. systém rekvalifikací), ale potřebujeme také neustále vědět, co konkrétně (aktuálně a v blízké budoucnosti) zaměstnavatelé a společnost z pohledu žádoucí kompetenční výbavy jedince ve struktuře odborností žádají, a toto promítat již do počátečního vzdělávání. Konkrétně ve třech dimenzích:

1. na úrovni soustavy oborů vzdělání (ve smyslu struktury);
2. na úrovni deklarace bazálních konkretizovaných výsledků učení v jednotlivých oborech vzdělání (tedy obsah RVP);
3. na úrovni relevantních konkretizovaných ucelených a aktuálně na trhu práce uplatnitelných souborů znalostí a dovedností deklarovaných zaměstnavateli (tedy profesních kvalifikací), využitelných při tvorbě ŠVP.

Zatímco v případě soustavy oborů vzdělání a obsahu RVP platí, že se s využíváním NSK začíná (což je logické, neboť oboje bylo vytvářeno v době, kdy NSK neexistovala, resp. teprve se začínala designovat a naplňovat) teprve nyní, kdy NÚV z pověření MŠMT realizuje proces úprav a revizí RVP, využívání PK při tvorbě a úpravách ŠVP je pro stále více škol běžné – a to jak na úrovni celých PK, tak i na úrovni jejich částí (kompetencí). Přidaná hodnota tohoto pozvolného procesu je zřejmá – výstupy z počátečního vzdělávání budou mít těsnější vazbu na potřeby trhu práce a poskytnou lepší start pro uplatnění se a další vzdělávání, ale např. také umožní těm žákům, kteří z nějakého důvodu školní

přípravu nezavrší získáním výučního listu či maturitního vysvědčení, získat „alespoň“ osvědčení o profesní kvalifikaci, kterým doloží, že dosáhli určitých, na trhu práce uznávaných výsledků učení. A jelikož je již dnes soustava kvalifikací do značné míry propojena i se soustavou oborů vzdělání (prostřednictvím úplných profesních kvalifikací), jsou tím vybudovány základy systému umožňujícího dnes neúspěšným žákům se ke vzdělávání završenému dokončením studia kdykoli v budoucnu vrátit snáze, než tomu bylo kdykoli dříve. A to je výhodné nejen pro samotné občany, ale samozřejmě také pro společnost jako celek.

Jan Peška, vedoucí referátu OS, NÚV

Projekt Modernizace odborného vzdělávání

Projekt [Modernizace odborného vzdělávání \(MOV\)](#) je realizován v období od května 2017 do dubna 2020. Modernizaci vnímáme v několika aspektech. Prvním a zásadním je modularizace výuky, kdy projekt reflektuje evropský akcent na flexibilitu vzdělávacích cest, která významně souvisí s potřebou reagovat na výzvy současnosti i budoucnosti. Projekt se dále věnuje začleňování profesních kvalifikací NSK do vzdělávacích programů. Zabývá se i možnostmi prohlubování spolupráce se zaměstnavateli, využíváním prvků [ECVET](#) a portfolia žáka. Důraz je kladen na posilování kvality v odborném vzdělávání, zejména v praktickém vyučování využíváním prvků [EQAVET](#).

Připravované vzdělávací moduly vycházejí z vymezeného společného odborného základu pro určitou oblast a pokrývají společné odborné požadavky v příbuzných oborech. Na ně pak navazují moduly oborově specifické a kvalifikační, které vznikají na základě profesních kvalifikací NSK. Propojení s NSK je novým prvkem v počátečním

odborném vzdělávání, má za úkol přiblížit počáteční odborné vzdělávání a další vzdělávání a zohledňuje definování potřeb trhu práce na kompetence pracovníků. NSK obsahuje soustavu standardů, podle nichž může probíhat ověřování a stvrzování odborných kompetencí. Tyto definované požadavky v jednotlivých kvalifikacích jsou vytvářeny zástupci zaměstnavatelů v sektorových radách a představují významnou platformu pro výměnu informací a názorů důležitých aktérů, kteří ovlivňují trh práce. Je proto logická její provázanost v počátečním vzdělávání. Propojení počátečního vzdělávání a dalšího vzdělávání touto cestou může přinést mnoho výhod.

Modulární uspořádání kurikula může být výhodné jak během studia, tak ve vztahu k uplatnění žáků v praxi. Školy zapojené do projektu MOV a později i všechny další školy budou moci využít připravené moduly buď přímo, nebo jako inspiraci pro úpravy svých školních vzdělávacích programů, ať už se rozhodnou pro celkovou modularizaci svých programů, nebo

Vzdělávací moduly, které v projektu pro střední odborné školy vznikají, jsou nyní v různé fázi přípravy a čítají cca 900 vzdělávacích modulů pro 43 oborů vzdělání. Připravují je týmy v pracovních skupinách. Každou pracovní skupinu tvoří zástupci škol a dalších expertů, jsou posuzovány zaměstnavateli nominovanými zaměstnavatelskými organizacemi a odborníky. Zapojeno je 105 škol.

pro využití pouze vybraných vzdělávacích modulů. Pro ty, kteří by uvažovali o kompletní modularizaci svého ŠVP, je v projektu připravován, opět pro inspiraci, obecný příklad modulárního uspořádání ŠVP pro zařazené obory.

Vedle vzdělávacích modulů vznikají také komplexní úlohy, které doplňují vybrané mo-

duly. Komplexní úlohy tvoří konkretizovanou náplň vzdělávacích modulů a jsou využitelné přímo pro výuku. Obsahují většinou prezentace, pracovní listy pro žáky, zadání úlohy, správná řešení. Komplexní úloha má nadpředmětový charakter a může nejen propojovat různé oblasti odborné přípravy, ale také odbornou vzdělávací složku se všeobecnou. Žáci tak posilují vedle odborných i klíčové kompetence, např. komunikační kompetence, kompetence k učení či matematické kompetence podle charakteru zadaných úloh.

Moduly a komplexní úlohy budou sloužit nejen zapojeným školám, ale po skončení projektu i všem středním odborným školám. Budou publikovány v informačním systému, kde budou k dispozici pro střední odborné školy i pro další případné zájemce.

Doufáme, že se podaří ukázat, že modularizace má své výhody, pro které si školy budou moduly zařazovat a využívat je ve svých ŠVP.

Zorka Husová, Táňa Vencovská, NÚV

Metodika „Koncipování školního vzdělávacího programu s využitím Národní soustavy kvalifikací“

Cílem tohoto článku je podat rámcovou informaci o přístupech a obsahu metodiky pro řešitele projektu Modernizace odborného vzdělávání a pro odbornou veřejnost ve školách. Metodika je určena zejména pro učitele odborných předmětů ve středních školách bez ohledu na to, zda se podílejí, nebo nepodílejí na realizaci projektu MOV.

První kapitola je úvodní a stručně vysvětluje, proč je vhodné NSK do ŠVP začleňovat. Druhá kapitola se věnuje charakteristice NSK a jejího ukotvení zákonem. V kapitole je stručně zmíněna i historie zavádění NSK v ČR. Třetí kapitola se zaměřuje na výsledky učení, jejich definici a vysvětlení pravidel pro jejich správné formulování. Hlavním tématem pro čtvrtou kapitolu jsou jednotky výsledků učení, které popisují požadavky zaměstnavatelů a mohou sloužit jako východiska pro tvorbu modulů využitelných ve vzdělávacích programech škol. Jsou v ní shrnuty principy, které vyplývají z probíhající evropské diskuze k podpoře tvorby flexibilních vzdělávacích cest. Pátá kapitola popisuje inspirativní postupy ověřované v rámci projektu.

Standardy profesních kvalifikací jsou vhodným zdrojem informací pro optimalizaci a aktualizaci ŠVP, protože obsahují kompetence potřebné pro konkrétní pracovní uplatnění absolventů. Je potřeba nezapomínat na to, že při rozpracování obsahu vzdělávání při koncipování ŠVP s využitím

tím NSK, je třeba respektovat to, co je stanoveno v rámcových vzdělávacích programech příslušných oborů vzdělání.

V metodice je představena transformace kompetencí z profesních kvalifikací do výsledků učení realizovatelných ve výuce ve školách. Školy budou mít k dispozici tzv. **soustavy výsledků učení** pro vybrané obory vzdělání zařazené v projektu MOV. Tyto soustavy obsahují soubory výsledků učení, které je možné využít pro tvorbu kvalifikačních modulů a učebních osnov ve ŠVP.

Velká pozornost je věnována **tvorbě kvalifikačních modulů**. Kvalifikační modul lze definovat jako ucelenou vzdělávací jednotku, která vychází z kompetencí definovaných v profesních kvalifikacích a představuje určitý „kus“ vzdělávacího programu pro výuku podle NSK. Kvalifikační moduly obsahují výsledky učení vycházející z kompetencí v NSK, obsah vzdělávání, učební činnosti žáků a strategie výuky, způsoby ověřování dosažených výsledků a kritéria hodnocení. U každého modulu je mimo jiné také uvedeno, pro které obory vzdělání je určen.

Optimalizaci ŠVP spojenou se zapracováním NSK do ŠVP je možné shrnout do následujících kroků:

1. Zajištění a analýza informací

Je potřeba zjistit, které profesní kvalifikace jsou k dispozici pro využití ve školním vzdělávacím programu. Metodika uvádí doporučené zdroje informací.

2. Porovnání kompetencí v profesních kvalifikacích a profilu absolventa

Porovnáme kompetence z příslušných profesních kvalifikací s odbornými kompetencemi uvedenými v profilu absolventa stávajícího ŠVP. Následně je potřeba do profilu absolventa doplnit „nové“ odborné kompetence a upravit popis uplatnění absolventa. Je vhodné doplnit informaci, že žáci jsou připravováni také na zkoušku z příslušné profesní kvalifikace či kvalifikací.

3. Dopracování charakteristiky ŠVP

Je potřeba doplnit charakteristiku ŠVP, zejména část popisující celkové pojetí vzdělávání. S doplněním kompetencí z profesních kvalifikací může souviset změna odborného zaměření školy, potřeba úpravy organizace výuky v souvislosti se zařazením výuky některých modulů, s případným zařazením nových povinných nebo volitelných vyučovacích předmětů, změny v praktickém vyučování.

4. Úpravy učebního plánu

Je potřeba upravit učební plán z hlediska hodinových dotací, případně zařadit nový povinný nebo volitelný vyučovací předmět. Do poznámek k učebnímu plánu je potřeba uvést názvy modulů, které budou využívány v jednotlivých vyučovacích předmětech. Pokud bude celý ŠVP zpracován modulárně, učební plán bude nahrazen maticí modulů.

5. Zpracování výsledků učení

Změny v učebních osnovách mohou mít pouze podobu úprav výsledků vzdělávání nebo doplnění nových výsledků vzdělávání a s tím spojené úpravy pojetí učební osnovy. V případě zařazení nového vyučovacího předmětu bude potřeba zpracovat novou učební osnovu. Ke zvážení je možnost zařadit do ŠVP kvalifikační moduly, které jsou připraveny k využití školami v projektu MOV. Existující modul je možné také upravit podle potřeb školy, např. jeho hodinovou dotaci, způsoby a kritéria hodnocení, nebo provést větší změny.

6. Doplnění personálního a materiálního zajištění výuky

Je třeba zvážit doplnění personálního a materiálního zajištění výuky v souvislosti se začleněním profesní kvalifikace do výuky.

Za autorský kolektiv Zdeňka Szebestová, NÚV

Návrh a pojetí „iMETODIKY“

Na základě již hotového textu *Koncipování školního vzdělávacího programu s využitím NSK* vzniká jeho „uživatelsky přívětivější podoba“. Nazývá se „iMETODIKA“ a její text je postupně vkládán do počítačové aplikace vyvinuté v projektu MOV. Verze, která umožní i obecné využití, mimo rámec projektu, bude připravena na začátku roku 2020.

Hlavním rysem zvoleného přístupu je to, že strukturovaný text obsahuje určité součásti, které jsou standardně označeny ikonou a barvou:

cíl studia	• Stručný popis znalostí, dovedností a kompetencí, které lze studiem textu získat.
studijní text	• Metodicky zaměřený text, který postihuje podstatu studované problematiky.
doplňující text	• Text, který dále rozšiřuje okruh informací obsažený ve studijním textu.
pojmy	• Stručné vymezení či vysvětlení nejdůležitějších pojmů, s nimiž se v textu pracuje.
přílohy	• Text, obrázky nebo tabulky, které vysvětlují nebo doplňují studijní text.
shrnutí	• Souhrn nejpodstatnějších sdělení či podnětů obsažených v textu.
zdroje	• Odkazy na internetové stránky nebo seznam použité a doporučené literatury.

Zvolený formát umožní efektivní práci s textem, přispěje k jeho atraktivitě a usnadní případné vytváření nadstavby. Uspořádání podporuje vstupy či konkrétní příklady z různých zdrojů nebo souběžné zapojení více autorů, bez nutnosti následného sjednocování pojetí a stylu textu. Není nutné limitovat celkový rozsah, protože text se nebude studovat postupně („lineárně“), ale výběrově, s využitím počítače. Potenciálním uživatelům tak bude i po skončení projektu MOV k dispozici internetově dostupná aplikace, z níž si budou moci kopírovat či tisknout právě jen to, co budou aktuálně potřebovat.

Miroslav Kadlec, NÚV

Tiráž
Zpravodaj Oborové a odborné skupiny

číslo 22/léto 2019

Vyšlo 15. června 2019

Vydává: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,

Weilova 1271/6,
102 00 Praha 10

 **Národní ústav
pro vzdělávání**

tel.: +420 274 022 111

www.nuv.cz

Redakce: Miroslav Kadlec

Grafika a sazba: Zdeněk Kalenský

 **MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY**